

Maša Alijević*

ULOGA SUDSKE VLASTI U BOSNI I HERCEGOVINI

SAŽETAK

Osnovna uloga sudske vlasti je da u ime države traga za subjektima koji su povrijedili pravne norme, te da rješavaju različite (imovinske, krivične, privredne, porodične, upravne...) pravne sporove između pravnih subjekata i određuju kazne protiv prekršioca pravnih normi. Sudska vlast u Bosni i Hercegovini ne ostvaruje svoju ulogu efikasno i kvalitetno. Mnogo je razloga za to: dugotrajnost sudskih postupaka, veliki broj neriješenih slučajeva, nedovoljan broj sudaca, slabo plaćene sudije, korupcija, slab nivo informatizacije, slaba komunikacija između medija i sudstva, rijetko pokretanje disciplinskih postupaka protiv sudija i tužilaca. Dati su i statistički podaci o broju neriješenih predmeta po pojedinim sudovima, što samo potvrđuje neefikasnost sudske vlasti u BiH. Da bi Bosna i Hercegovina postala dio Evropske unije potrebno je izvršiti usaglašavanje propisa sa evropskim standardima, a to znači nastaviti sa započetim reformama iz oblasti pravosuđa.

Ključne riječi: načela sudske vlasti, sudski sistem, nadležnost sudova, nezavisnost i samostalnost sudije.

* Mr.sc., Pravni fakultet Univerziteta u Zenici.

Uvod

Pod ulogom sudske vlasti podrazumijevaju se sve dužnosti koje sudska vlast treba da izvršava na adekvatan način da bi se kao krajnji cilj postiglo nezavisno, efikasno i kvalitetno provođenje sudske vlasti. Nezavisnost sudija je stup nezavisnosti sudstva, a ona se postiže načinom izbora sudija, stalnošću sudijske funkcije, odgovarajućim materijalnim položajem sudija i njihovim društvenim statusom. Nezavisnost sudstva podrazumijeva da je sud u svom radu vezan samo ustavom i zakonima, a da je nezavisan od svih vrsta pritisaka, naročito političkih. Da bi sudska vlast bila nezavisna i uspješno vršila svoju ulogu neophodno je poštivanje osnovnih načela o radu i organizaciji sudova. A to su slijedeća načela: zakonitosti, nezavisnosti, sudijskog imuniteta, inkompatibilnosti, stalnosti sudijske funkcije, javnosti suđenja. Sva navedena načela spadaju u kategoriju ustavnih načela, i kroz njih se može utvrditi koliko u jednoj državi uspješno djeluje *vladavina prava*.

Uloga sudske vlasti u Bosni i Hercegovini je veoma specifična. U Dejtonskom ustavu Bosne i Hercegovine nije predviđena klasična podjela vlasti. Zapravo, sudska vlast je potpuno izostavljena, osim Ustavnog suda Bosne i Hercegovine koji ima druge nadležnosti. Sud Bosne i Hercegovine osnovan je naknadno zbog činjenice da na nivou države nije postojao sud opće nadležnosti, u funkciji vrhovnog suda jedne države. Ova činjenica je utjecala na samo ostvarenje uloge sudske vlasti.

U Bosni i Hercegovini postoji dosta faktora koji koče ostvarenje efikasne, kvalitetne i nezavisne uloge sudske vlasti, a koji su rezultat tranzicije u kojoj se naša država našla. S obzirom na to da je Bosna i Hercegovina složena država i da nastoji da postane članica Evropske unije, od suštinske je važnosti da se adekvatno uredi odnos sva tri nivoa vlasti, posebno iz razloga što će, uskoro, evropski prostor postati jedinstveno ekonomsko i pravno područje, a to za posljedicu ima efikasno ostvarivanje ljudskih prava i sloboda.

1. Pojam uloge sudske vlasti

Osnovna uloga sudske vlasti je da u ime države goni subjekte koji su povrijedili pravne norme, te da rješavaju različite (imovinske, krivične, privredne, porodične, upravne...) pravne sporove između pravnih subjekata i određuju kazne protiv prekršioca pravnih normi.¹ Sudska vlast ima još jednu, ne manje važnu ulogu, a to je zaštita ljudskih prava i sloboda od samovolje državne vlasti, a to postiže putem nezavisnih sudova koji ograničavaju vlast pravom i sprovode kontrolu. Sudska vlast svoju ulogu sprovodi na pravi način ako ima jedinstveno i nezavisno djelovanje na području jedne države,

¹ N. Visković, *Država i pravo*, Studentska štamparija Univerziteta, Sarajevo 1996, 165.

ima dovoljan broj sudija koji su motivirani dobrom plaćom, ako kažnjava sudije i tužioce koji su napravili disciplinske prekršaje, ima visok nivo kompjuterizacije i dobru komunikaciju s medijima, što se sve ostvaruje ako se poštuju načela o radu sudova.

Za izgradnju modernog sudstva veoma je značajna ideja podjele vlasti, ideja jednakosti pred zakonom - što znači i jedinstvenu sudsku primjenu prava - i ideja o efikasnoj zaštiti ljudskih prava. U sistemu podjele vlasti na zakonodavnu, izvršnu i sudsku, sudovima se povjerava ostvarivanje sudske vlasti. Prema prirodi svoje funkcije, sudovi su bliži izvršnoj vlasti, jer neposredno primjenjuju zakone i druge propise. Ali postoje i bitne razlike među njima. Sudovi djeluju samo u slučaju kada nastane spor. Njihov zadatak je da utvrde činjenično stanje u konkretnom slučaju i da odluče koji će se propis na to stanje primijeniti.

Odluka suda ne podliježe kontroli bilo koje druge vlasti, a sudovi kontroli-
raju akte i zakonodavne i izvršne vlasti. Sudovi uvijek djeluju na inicijativu strana-
naka. U nekim slučajevima sudovi djeluju i po službenoj dužnosti.² Jedno od
najvažnijih načela u sudstvu je načelo nezavisnosti i nepristrasnosti, a izvršna
vlast je pod nadzorom parlamenta i pod velikim utjecajem političkih strana-
ka.³ S druge strane, izvršna vlast osigurava provođenje sudskih odluka i pone-
kad ima utjecaja i na izbor sudija. Izbor sudija obično spada u nadležnost šefa
države ili, kao u našoj zemlji, postoji posebno tijelo koje samostalno imenuje
i razrješava sudije (*Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine* je
samostalan i nezavisan organ države BiH i ima zadatak da osigura nezavisno,
nepristrasno i profesionalno pravosuđe na svim nivoima u cijeloj državi).

Sudska vlast je jedna od funkcija državne vlasti koja autoritetom države
primjenjuje pravo na konkretne slučajeve, odnosno u konkretnim sporo-
vima konačno utvrđuje šta je pravo.⁴ Ovdje treba naglasiti razliku između
pravosudnog sistema tj. pravosuđa i sudstva. Mada su sudovi glavni dio pra-
vosudnog sistema, osim sudova on obuhvata i tužilaštvo, advokaturu, nota-
re, instituciju ombudsmana i javno pravobranilaštvo, dok sudstvo obuhvata
samo sudove i njihove funkcije. Pri tome se sudska funkcija određuje kao
djelatnost: odlučivanja u sporovima koji nastaju o osnovnim ličnim odnosi-
ma, pravima i obavezama građana i društveno političkih zajednica; izrica-
nja kazni i drugih mjera prema učinocima krivičnih djela i drugih kažnjivih
djela određenih zakonom i rješavanja upravnih sporova.⁵ Sudovi imaju i

² *Ex officio* - po službenoj dužnosti je izraz kojim se označava obaveza obavljanja određene pravne ili faktičke radnje. Rječnik pravnih riječi i izraza, Nomos, Beograd 2000, 41.

³ K. Trnka, *Ustavno pravo*, Fakultet za javnu upravu, Sarajevo 2006, 341

⁴ K. Trnka, *Ustavno pravo*, Fakultet za javnu upravu, Sarajevo 2006, 341.

⁵ S. Omanović, F. Otajagić, *Jurisdikciona zaštita javnih i privatnih subjektivnih prava*, Bemust, Sarajevo 2007, 273.

važnu i delikatnu ulogu, jer oni su, u krajnjoj liniji, jedina tijela koja imaju nadležnost da kažnjavaju, odnosno odlučuju o oduzimanju najvažnijih vrijednosti, od imovine do slobode, a izuzetno i života.⁶

Demokratski karakter društva i države u velikoj mjeri zavisi od ustavnog položaja i uloge sudske vlasti. Zbog toga se u ustavima zemalja uspostavlja načela kojima se osigurava nezavisan i nepristrasan položaj sudova. To im omogućava ostvarenje njihove uloge na pravilan način. A to su slijedeća načela: *Načelo zakonitosti* ili zahtjev da sudovi svoj rad i donošenje presuda zasnivaju a ustavnim, zakonskim i drugim pravnim normama; *Načelo nezavisnosti sudova* znači slobodu suda da bez utjecaja i pritiska izvršne ili zakonodavne vlasti, kao i stranaka u postupku, donese sudsku odluku; *Načelo stalnosti sudske funkcije* ili načelo nepokretnosti sudija znači da jednom izabrani sudija vrši tu funkciju bez ograničenja mandata, odnosno bez obaveze da podliježe postupku ponovnog izbora; *Načelo sudijskog imuniteta* sastoji se u tome da sudija ne može odgovarati za mišljenje izneseno u vršenju svoje funkcije, tokom odvijanja postupka i izricanja presude; *načelo inkompatibilnosti* znači da sudija dok obavlja sudsku funkciju ne može obavljati istovremeno funkciju u izvršnoj ili zakonodavnoj vlasti, niti može obavljati druge profesionalne dužnosti; *načelo javnosti* suđenja znači da je raspravljanje i odlučivanje pred sudom javno tj. otvoreno za publiku.

2. Sudska vlast u Bosni i Hercegovini prema Dejtonskom ustavu

Dejtonski mirovni sporazum (ili jednostavnije Dejtonski sporazum ili Dejton), pravni je akt sporazumnog karaktera parafiran u vojnoj zračnoj luci Right-Paterson kod Daytona 1995. godine, u američkoj državi Ohio, da bi se zvanično prekinuo rat u Bosni i Hercegovini (u daljem tekstu: BiH), koji je trajao od 1992. do 1995. Sporazum se naročito bavio budućim upravnim i ustavnim uređenjem BiH.⁷ Dejtonski mirovni sporazum se sastoji od Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH i 11 aneksa (dodataka) uz ovaj sporazum. Aneks 4 - Ustav BiH najznačajniji je dokument za ustavno uređenje BiH.

Prema Ustavu BiH, izvršena je podjela vlasti na zakonodavnu, izvršnu i sudsku. Zakonodavnu vlast vrši Parlamentarna skupština BiH, koja ima dva doma: Predstavnički dom i Dom naroda. Dom naroda se sastoji od 15 delegata, od kojih su dvije trećine iz jedne federalne jedinice (uključujući pet Hrvata i pet Bošnjaka) i jedna trećina iz druge federalne jedinice (pet Srba).

⁶ V. Stanovčić, „Osnovni ciljevi i pravci promjena našeg pravnog sistema“, Pravni informator, broj 7-8, godina IV, stručno-informativni časopis za savremene pravnike, Beograd – jun/jul 2001.

⁷ Dejtonski sporazum je parafiran 21. novembra 1995. godine u Dejtonu, a zvanično je potpisan 14. decembra 1995. u Parizu Preuzeto: Daytonski mirovni sporazum, http://ustav.ba/index.php/Daytonski_mirovni_sporazum, 23. mart 2010.

Predstavnički dom se sastoji od 42 člana, od kojih se dvije trećine biraju sa teritorije Federacije, a jedna trećina sa teritorije Republike Srpske.⁸ Parlamentarna skupština BiH je nadležna za donošenje zakona koji su potrebni za provođenje odluka Predsjedništva ili za vršenje funkcija Skupštine po ovom Ustavu, odlučivanje o izvorima i iznosu sredstava za rad institucija Bosne i Hercegovine i za međunarodne obaveze Bosne i Hercegovine, odobravanje budžeta za institucije Bosne i Hercegovine, odlučivanje o saglasnosti za ratificiranje ugovora i za ostala pitanja koja su potrebna da se provedu njene dužnosti, ili koja su joj dodijeljena zajedničkim sporazumom entiteta.⁹

Izvršnu vlast vrše Predsjedništvo BiH i Vijeće ministara. Predsjedništvo BiH se sastoji od tri člana: jednog Bošnjaka i jednog Hrvata, koje biraju neposredno sa teritorije Federacije, i jednog Srbina, kojeg biraju neposredno sa teritorije Republike Srpske. Predsjedništvo je nadležno za: vođenje vanjske politike BiH; imenovanje ambasadora i drugih međunarodnih predstavnika BiH, od kojih najviše dvije trećine mogu biti odabrani sa teritorije Federacije; predstavljanje BiH u međunarodnim i evropskim organizacijama i institucijama i traženje članstva u međunarodnim organizacijama i institucijama u kojima BiH nije član; vođenje pregovora za zaključenje međunarodnih ugovora BiH, otkazivanje i, uz saglasnost Parlamentarne skupštine, ratifikaciju takvih ugovora; izvršavanje odluka Parlamentarne skupštine; predlaganje godišnjeg budžeta Parlamentarnoj skupštini, uz preporuku Vijeća ministara; podnošenje izvještaja o rashodima Predsjedništva Parlamentarnoj skupštini na njen zahtjev, ali najmanje jedanput godišnje; koordinaciju, prema potrebi, sa međunarodnim i nevladinim organizacijama u BiH i vršenje drugih djelatnosti koje mogu biti potrebne za obavljanje dužnosti koje mu prenese Parlamentarna skupština, ili na koje pristanu entiteti.¹⁰ Predsjedništvo imenuje predsjedavajućeg Vijeća ministara, a on onda imenuje resorne ministre koji će preuzeti dužnost po odobrenju Predstavničkog doma.

Prema Ustavu BiH, cjelokupna sudska vlast se svodi na Ustavni sud BiH, u čijoj nadležnosti se nalaze i neki elementi koji bi asocirali na specifičan spoj redovnog i ustavnog sudstva.¹¹ Međutim, ustavno sudstvo se obično ne svrstava u sudsku vlast, jer ustavni sudovi ne vrše klasičnu sudsku funkciju rješavanja pravnih sporova. Ustavni sudovi su nadležni za kontrolu ustavnosti i zakonitosti općih akata. Ustavni sud BiH sastoji se od devet članova koji su istaknuti pravnici visokog moralnog ugleda. Mandat sudija imenovanih u prvom sazivu bit će pet godina, izuzev ako podnesu ostavku ili budu s razlogom razriješeni na osnovu konsenzusa ostalih sudija. Sudije imenovane u prvom

⁸ Član IV. Stav 1. i 2. Ustava Bosne i Hercegovine.

⁹ Član IV. Stav 4. Ustava Bosne i Hercegovine.

¹⁰ Član V. Stav 3. Ustava Bosne i Hercegovine.

¹¹ Član VI. Ustava Bosne i Hercegovine.

sazivu ne mogu biti reimenovane. Sudije koje će biti imenovane nakon prvog saziva, služiće do navršениh 70 godina života, izuzev ako podnesu ostavku ili budu s razlogom razriješeni na osnovu konsenzusa ostalih sudija.¹²

Dakle, podjela vlasti prema Dejtonskom ustavu nije uobičajena, što je pokazao i dalji razvoj situacije. Sud BiH je uspostavljen naknadno i to pod pritiskom međunarodne zajednice. Prema Dejtonu, nije bilo suda opće nadležnosti za cijelu zemlju, koji bi zapravo predstavljao klasičnu sudsku vlast. Parlament BiH usvojio je 3. jula 2002. godine Zakon o Sudu BiH, kojeg je 12. novembra 2000. godine proglasio Visoki predstavnik u BiH.¹³ Sud BiH je osnovan radi obezbjeđivanja sudske zaštite u stvarima koje, u skladu sa Ustavom BiH, spadaju u nadležnost BiH, kao što su borba protiv terorizma, ratni zločini, pitanja trgovine ljudima, organizirani i privredni kriminal. Također, u cilju uspostavljanja vladavine prava, važno je naglasiti ulogu Suda BiH da, između ostalog, djeluje na ujednačavanju standarda. Nadležnosti Suda BiH propisane su Zakonom o Sudu BiH, a to su krivična, upravna i apelaciona nadležnost. Osnovni problem u ostvarivanju efikasnog funkcioniranja Suda BiH predstavlja veliki broj neriješenih predmeta. Ukupan broj neriješenih predmeta na 30. juna 2009. iznosi 3.038. Broj neriješenih predmeta je povećan na Apelacionom i Krivičnom odjelu. Najznačajniji problem sa neriješenim predmetima je zabilježen na Upravnom odjelu, gdje stari predmeti čine 71 posto od ukupnog broja neriješenih predmeta. U starosnoj strukturi predmeta dominiraju predmeti pokrenuti u 2008. godini (43 posto).¹⁴

Nakon što je uspostavljen Sud BiH, bilo je nužno uspostaviti i tužilaštvo na državnom nivou. Parlament Bosne i Hercegovine je u oktobru 2003. godine usvojio Zakon o Tužilaštvu BiH, koji je donesen odlukom Visokog predstavnika u avgustu 2002. godine. Tužilaštvo je nadležno za krivično procesuiranje počinilaca krivičnih djela koja su propisana Krivičnim zakonom BiH. Tužilaštvo djeluje samostalno kao poseban organ BiH.¹⁵ Poslovi Tužilaštva vrše se u skladu sa Ustavom i zakonima BiH a obavljaju ih glavni tužilac BiH, četiri zamjenika glavnog tužioca BiH i određeni broj tužilaca BiH.¹⁶ U sklopu Tužilaštva osniva se Poseban odjel za ratne zločine i Poseban odjel za organizirani kriminal, privredni kriminal i korupciju.¹⁷ Tužilaštvo je nadležno za istrage

¹² Član VI. Stav 1. Ustava Bosne i Hercegovine.

¹³ Podaci preuzeti sa službene web stranice Suda BiH: <http://www.sudbih.gov.ba/>, 18. novembar 2008.

¹⁴ Preuzeto: Izvješće o radu sudova siječanj-lipanj 2009. godine, Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine, 2.

¹⁵ Član 2. Zakona o Tužilaštvu Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik BiH, broj 24/02, 3/03, 37/03, 42/03, 9/04, 35/04, 61/04.

¹⁶ Član 3. stav 1. Zakona o Tužilaštvu Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik BiH, broj 24/02, 3/03, 37/03, 42/03, 9/04, 35/04, 61/04.

¹⁷ Član 3. stav 3. Zakona o Tužilaštvu Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik BiH, broj 24/02, 3/03, 37/03, 42/03, 9/04, 35/04, 61/04.

i gonjenje učinilaca krivičnih djela iz nadležnosti Suda BiH, za primanje zahtjeva za međunarodnu pravnu pomoć, za slučajeve ekstradicije, uključujući i izručenja Tribunalu u Haagu i drugim međunarodnim sudovima.¹⁸

Na kraju svake budžetske godine, na osnovu statističkog pregleda svih aktivnosti, glavni tužilac izvještava Parlament BiH. Glavni tužilac obrazlaže stanje kriminaliteta u BiH i ukazuje na tendencije u njegovom kretanju.¹⁹ U zaključnom dijelu ove informacije glavni tužilac može iznijeti prijedloge zakonskih reformi. Ovi zaključci se objavljuju putem medija i ostalih odgovarajućih sredstava.²⁰ Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH je samostalna i nezavisna institucija BiH, osnovana Zakonom o Visokom sudskom i tužilačkom vijeću BiH 2004. godine, čiji je osnovni mandat uspostavljanje i očuvanje nezavisnog, efikasnog i odgovornog sudstva u BiH. Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH ujedno je i regulatorno tijelo na nivou BiH, koje uspostavlja etičke i profesionalne standarde za pravosudnu profesionalnu zajednicu. Danas, imamo potpuno funkcionalno Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH koje rukovodi ili koordinira velikim brojem projekata, čiji je cilj izgradnja potpuno nezavisnog i efikasnog pravosuđa, što BiH vodi u Evropsku uniju. Vijeće djeluje nezavisno i uređuje mnoge od najvažnijih poslova pravosuđa. Vijeće je osnovano kako bi se uklonili politički ili drugi utjecaji unutar pravosudnog sistema, i u isto vrijeme osiguralo da suci i tužioci štite vladavinu prava za sve građane.²¹

3. Sudski sistem Federacije BiH

Prema Ustavu Federacije BiH iz 1994. godine, zadržan je sistem sudova na tri nivoa, ali su dva niža nivoa, sada poznata pod nazivom kantonalni i općinski sudovi, bila stavljena u nadležnost kantona. Sada postoji samo jedan redovni sud koji spada u nadležnost Federacije – Vrhovni sud Federacije.²² Jedinствен sistem sudske vlasti u Federaciji BiH temelji se na sljedećim principima:²³

¹⁸ Član 12. stav 1., 2. i 3. Zakona o Tužilaštvu Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik BiH, broj 24/02, 3/03, 37/03, 42/03, 9/04, 35/04, 61/04.

¹⁹ Tužilaštva u BiH su u 2007. godini u radu imala ukupno 43.917 krivičnih prijava. Od navedenog broja, ukupno 18.246 prijava je preneseno iz 2006. godine, a 25.671 je primljeno tokom 2007. godine. Nakon potpuno riješenih 24.952, u rad za 2008. godinu preneseno je ukupno 18.965 prijava. Tokom 2007. godine riješeno je 56,8 posto krivičnih prijava, koje su bile u radu u tužilaštvima. Podaci preuzeti: Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH, Godišnji izvještaj za 2007. godinu, 209.

²⁰ Član 13. stav 2. Zakona o Tužilaštvu Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik BiH, broj 24/02, 3/03, 37/03, 42/03, 9/04, 35/04, 61/04.

²¹ A. Katica, B. Sertić i S. Ahatović-Lihić, Vodič kroz pravosuđe BiH, Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH, april 2007, 3-4.

²² Funkcionalna analiza sektora pravosuđa u BiH, <http://www.europa.ba/files/docs/publications/bh/FunkcPreg/Pregledpravosudja.pdf>, 16. juna 2008.

²³ Član IV.C.2, 3. i 4. Ustava Federacije Bosne i Hercegovine, Službene novine Federacije BiH, broj 1/94, 13/97, 16/02, 22/02, 52/02, 18/03, 63/03, 9/04, 20/04, 33/04, 71/05.

- sudska vlast je samostalna i nezavisna
- sudovi osiguravaju jednak tretman svim strankama u sudskom postupku
- svi postupci pred sudom su javni, kao i presude.

Sudsku vlast u Federaciji BiH vrše Vrhovni sud Federacije BiH, kantonalni sudovi i općinski sudovi. Sudovi su samostalni i nezavisni organi u odnosu na zakonodavnu i izvršnu vlast. Niko ne smije utjecati na nezavisnost i nepristrasnost sudije pri odlučivanju u predmetima koji su mu dodijeljeni u rad.²⁴

Vrhovni sud Federacije BiH je najviši žalbeni sud u Federaciji.²⁵ Sjedište Vrhovnog suda je u Sarajevu. Vrhovni sud Federacije BiH nadležan je da odlučuje:²⁶ o redovnim pravnim lijekovima protiv odluka kantonalnih sudova, ako je to zakonom određeno; o vanrednim pravnim lijekovima protiv pravomoćnih odluka sudova kada je to zakonom određeno; o pravnim lijekovima protiv odluka svojih vijeća, ako zakonom nije drugačije određeno. Vrhovni sud Federacije BiH nadležan je i da rješava sukobe nadležnosti između kantonalnih i općinskih sudova sa područja različitih kantona, ako zakonom nije drugačije određeno; da odlučuje o prenošenju mjesne nadležnosti sa jednog suda na drugi sud kada je to određeno zakonom i da obavlja druge poslove utvrđene zakonom, osim onih iz nadležnosti Ustavnog suda Federacije BiH. Vrhovni sud Federacije i kantonalni sudovi mogu pokrenuti postupak pred Ustavnim sudom Federacije BiH, odnosno Ustavnim sudom BiH u skladu sa ustavom i odgovarajućim propisima koji uređuju postupak pred Ustavnim sudom.²⁷

Sudsku vlast u kantonima Federacije BiH vrše općinski i kantonalni sudovi. Kantonalni sudovi se obrazuju za područje jednog kantona i imaju izvornu prvostepenu nadležnost:²⁸

- za krivična djela za koja je zakonom propisana kazna zatvora viša od deset godina ili kazna dugotrajnog zatvora;
- ako zakonom nije određena nadležnost drugog suda, da provode istragu, u skladu sa zakonom, za krivična djela za koja je Sud BiH prenio nadležnost na kantonalne sudove;
- da odlučuju u svim upravnim sporovima protiv konačnih upravnih akata kantonalne i općinske vlasti.

²⁴ Član 3. stav 1. i 2. Zakona o sudovima Federacije BiH, Službene novine Federacije BiH broj 38/05 i 22/06.

²⁵ Član 18. Zakona o sudovima Federacije BiH, Službene novine Federacije BiH broj 38/05 i 22/06.

²⁶ Član 29. stav 1. Zakona o sudovima Federacije BiH, Službene novine Federacije BiH broj 38/05 i 22/06.

²⁷ Član 30. Zakona o sudovima Federacije BiH, Službene novine Federacije BiH broj 38/05 i 22/06.

²⁸ Član 28. stav 1. Zakona o sudovima Federacije BiH, Službene novine Federacije BiH broj 38/05 i 22/06.

Kantonalni sudovi imaju i drugostepenu nadležnost, da odlučuju:²⁹

- o žalbama protiv odluka općinskih sudova
- po žalbama izjavljenim na rješenja o prekršajima
- o drugim redovnim i vanrednim pravnim lijekovima.

Efikasnost u radu ovih sudova koči veliki broj neriješenih predmeta koji je povećan za deset posto, sa 26.452 na 29.226 predmeta, u prvom polugodištu 2009. godine. Najveći procent povećanja priliva predmeta u prvom polugodištu 2009. godine, u odnosu na isti period 2008. godine, zabilježen je na Kantonalnom sudu u Livnu na krivičnom odjelu.³⁰

Općinski sudovi imaju prvostepenu nadležnost u svim krivičnim, građanskim, prekršajnim i privrednim predmetima osim ako su ustavom i zakonom neke od tih nadležnosti prenesene na druge sudove.³¹ Općinski sudovi su opterećeni neriješenim predmetima, broj neriješenih predmeta iznosi 349.261 na 30. 06. 2009. godine, dok broj neriješenih komunalnih predmeta iznosi 1.247.747. Komunalni predmeti se uglavnom odnose na predmete neplaćene RTV-takse. Najveći broj neriješenih predmeta iniciran je 2008. godine. Zanimljivo je da je na općinskim sudovima trenutno u radu 1.865 predmeta starijih od 20 godina koji su inicirani 1989. godine ili ranije. Na početku 2009. godine, broj ovih predmeta je bio znatno veći (u drugom kvartalu 2009. godine riješeno je 69 takvih predmeta).³²

Projekt Visokog sudskog i tužilačkog vijeća za reorganizaciju sudova za prekršaje - uspješno je završen 2006. godine. Reforma se sastojala u usvajanju temeljnih zakona o prekršajima, reorganizaciji postojećeg sistema sudova za prekršaje, procesu imenovanja sudaca koji će biti kompetentni da odlučuju u prekršajnim predmetima, razvoju novog sistema pasivnog izvršenja naplate novčanih kazni i obučavanju sudija, kao i različitih institucija i organa u implementaciji novih entitetskih zakona o prekršajima.³³ Krajnji cilj reforme bio je stvaranje sistema koji rješava prekršaje u skladu sa zahtjevima Evropske konvencije o ljudskim pravima i koji procesuirá predmete na efikasan način kroz zakonodavnu reformu.

²⁹ Član 28. stav 2. Zakona o sudovima Federacije BiH, Službene novine Federacije BiH broj 38/05 i 22/06.

³⁰ Najveće povećanje broja neriješenih predmeta zabilježeno je na Kantonalnom sudu u Zenici, gdje je broj neriješenih građanskih predmeta narastao sa 1.905 na 3.721, odnosno za 95 posto. Uzrok tome je stav općinskih sudova Zeničko-dobojskog kantona u pogledu predmeta naplate RTV-takse, koji je doveo do značajnog broja izjavljenih žalbi na njihove odluke u ovim predmetima, koje su odbacivane odlukama Kantonalnog suda Zenica. Preuzeto: Izvješće o radu sudova siječanj-lipanj 2009. godine, Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine, 5.

³¹ Član 27. Zakona o sudovima Federacije BiH, Službene novine Federacije BiH broj 38/05 i 22/06.

³² Preuzeto: Izvješće o radu sudova siječanj-lipanj 2009. godine, Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine, 10.

³³ Podaci preuzeti: Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH, Godišnji izvještaj za 2006. godinu, 61-66.

Nakon provedene reforme i izmjene entitetskih zakona o sudovima, zatvoreno je 116 prvostepenih sudova za prekršaje u Federaciji BiH i Republici Srpskoj, kao i šest kantonalnih sudova za prekršaje.³⁴ Umjesto prekršajnih sudova osnivaju se prekršajna odjeljenja u svakom općinskom i osnovnom sudu, koja mogu poslove iz svoje nadležnosti obavljati i izvan sjedišta općinskog i osnovnog suda. U Federaciji BiH na kantonalnom nivou djeluje deset kantonalnih sudova sa sjedištem u Bihaću, Odžaku, Tuzli, Zenici, Goraždu, Novom Travniku, Mostaru, Širokom Brijegu, Sarajevu i Livnu. Na nivou Federacije BiH djeluje i 28 općinskih sudova.³⁵

4. Sudski sistem Republike Srpske

Ustav Republike Srpske iz 1992. godine utvrđuje mjesto sudova u sistemu vlasti i sadrži osnovne principe o organizaciji i funkcioniranju sudova. U poglavlju X. Ustava Republike Srpske, koje nosi naslov „Sudovi i javna tužilaštva“, navodi se da sudsku vlast vrše sudovi koji su samostalni i nezavisni organi. Prema Ustavu RS-a iz 1992. godine, Vrhovni sud Republike je najviši sud u Republici koji obezbjeđuje jedinstvenu primjenu zakona.³⁶

Ustavni princip sudske nezavisnosti i samostalnosti proističe iz značaja koji se u Republici Srpskoj pridaje sudovima kao organima vlasti. Sudovi, prema Ustavu Republike Srpske, štite ljudska prava i slobode, utvrđena prava i interese pravnih subjekata i zakonitost, kao proklamirane društvene vrijednosti.³⁷ Sudovi odlučuju samostalno i zakonito, te treba da spriječe svako nezakonito donošenje odluka, pod bilo čijim utjecajem. Ovo ukazuje na tijesnu vezu između sudske nezavisnosti i samostalnosti, s jedne strane, i principa zakonitosti, s druge strane. Sudsku vlast u Republici Srpskoj vrše Vrhovni sud RS-a, okružni sudovi i općinski sudovi. Sudovi su samostalni i nezavisni od zakonodavne i izvršne vlasti. Sudovi u svom radu postupaju nepristrasno, blagovremeno i efikasno. Niko ne smije utjecati na nezavisnost i nepristrasnost sudije pri odlučivanju u predmetima koji su mu dodijeljeni.³⁸

³⁴ Podaci preuzeti: Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH, Godišnji izvještaj za 2006. godinu, 61-66.

³⁵ Općinski sud u Bihaću, Velikoj Kladuši, Cazinu, Sanskom Mostu, Bosanskoj Krupi, Orašju, Gračanici, Živinicama, Kalesiji, Tuzli, Gradačcu, Kaknju, Tešnju, Žepču, Zavidovićima, Zenici, Visokom, Goraždu, Travniku, Kiseljaku, Bugojnu, Čapljini, Konjicu, Mostaru, Ljubuškom, Širokom Brijegu, Sarajevu i Livnu. Preuzeto: A. Katica, B. Sertić i S. Ahatović-Lihić, Vodič kroz pravosuđe BiH, Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH, april 2007, 3-4.

³⁶ Član 123. Ustava Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske broj 3/92, 6/92, 8/92, 15/92 i 19/92.

³⁷ B. Marić, „Reforma sudske vlasti u RS-u“, Anali Pravnog fakulteta u Beogradu 2002, Vol.50, No. 1-2, 158 (176).

³⁸ Član 3. Zakona o sudovima Republike Srpske, Službeni glasnik RS-a broj 111/04, 109/05, 37/06 i 17/08.

Vrhovni sud je najviši sud u Republici Srpskoj. Sjedište Vrhovnog suda je u Banjoj Luci.³⁹ Vrhovni sud je nadležan:⁴⁰

- da odlučuje o redovnim pravnim lijekovima protiv odluka okružnih sudova ako je to zakonom određeno;
- da odlučuje o vanrednim pravnim lijekovima protiv pravosnažnih odluka sudova i sudova za prekršaje kada je to zakonom određeno;
- da odlučuje o pravnim lijekovima protiv odluka svojih vijeća ako zakonom nije drugačije određeno;
- da rješava sukobe nadležnosti između sudova ako zakonom nije drugačije određeno;
- da odlučuje o prenošenju mjesne nadležnosti s jednog suda na drugi sud kada je to određeno zakonom;
- da obavlja druge poslove određene zakonom.

Ukupan broj neriješenih predmeta na ovom sudu je neznatno smanjen, za jedan posto tokom prvog polugodišta 2009. godine (sa 1.852 na 1.833 predmeta).⁴¹ Okružni sudovi osnivaju se za područje dva ili više osnovnih sudova.⁴² Osnovni sudovi osnivaju se za područje jedne ili više općina.⁴³ I na okružnim i na osnovnim sudovima još uvijek je prisutan problem velikog broja neriješenih slučajeva. Na okružnim sudovima je došlo do smanjenja broja neriješenih predmeta za sedam posto u prvom polugodištu 2009. godine, u odnosu na isti period 2008. godine. Najveći broj neriješenih predmeta iniciran je u 2009. godini (88 posto). U osnovnim sudovima broj neriješenih predmeta na 30. juna 2009. godine iznosi 265.723, što ukazuje na neznatno smanjenje u odnosu na 1. januara 2009. godine. Do povećanja broja neriješenih predmeta došlo je na parničnom, ekonomskom i izvršnom referatu. Najveći broj neriješenih predmeta na osnovnim sudovima iniciran je 2008. godine.⁴⁴

Za razliku od Federacije BiH, Javno tužilaštvo i advokatura u Republici Srpskoj su ustavne kategorije. Javno tužilaštvo je definirano kao samostalan državni organ koji goni učinioce krivičnih i drugih djela kažnjivih po zakonu, i ulaže pravna sredstva za zaštitu zakonitosti.⁴⁵ Advokatura je definirana kao samo-

³⁹ Član 18. stav 1. i 2. Zakona o sudovima Republike Srpske, Službeni glasnik RS-a broj 111/04, 109/05, 37/06 i 17/08.

⁴⁰ Član 28. Zakona o sudovima Republike Srpske, Službeni glasnik RS-a broj 111/04, 109/05, 37/06 i 17/08.

⁴¹ Preuzeto: Izvješće o radu sudova siječanj-lipanj 2009. godine, Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine, 4.

⁴² Član 17. Zakona o sudovima Republike Srpske, Službeni glasnik RS-a broj 111/04, 109/05, 37/06 i 17/08.

⁴³ Član 16. Zakona o sudovima Republike Srpske, Službeni glasnik RS-a broj 111/04, 109/05, 37/06 i 17/08.

⁴⁴ Preuzeto: Izvješće o radu sudova siječanj-lipanj 2009. godine, Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine, 12.

⁴⁵ Član 128. stav. 1. Ustava Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske broj 3/92, 6/92, 8/92, 15/92 i 19/92.

stalna i nezavisna djelatnost i služba koja pruža pravnu pomoć.⁴⁶ U Republici Srpskoj djeluje pet okružnih sudova i 19 osnovnih sudova.⁴⁷ Sjedište okružnih sudova je u Banjoj Luci, Bijeljini, Doboju, Trebinju i Istočnom Sarajevu.

5. Sudovi u Brčko distriktu BiH

Distrikt Brčko je administrativna jedinica BiH; nalazi se u sjeveroistočnoj Bosni. Uspostavljen je odlukom Međunarodnog arbitražnog tribunala 2000. godine. Distrikt je pod međunarodnom upravom. Sjedište Distrikta je grad Brčko. Brčko distrikt je, prema Statutu Brčko distrikta BiH, jedinstvena administrativna jedinica lokalne samouprave pod suverenitetom BiH.⁴⁸ Ima vlastitu multietničku administraciju, policiju i sudstvo. Demilitarizirano je područje i pruža sve potrebne slobode svojim građanima. Sudsku vlast u Brčko distriktu BiH vrše Osnovni sud Brčko distrikta BiH i Apelacioni sud Brčko distrikta BiH.⁴⁹ Sudovi se osnivaju za područje Distrikta u skladu sa Statutom. Osnovni sud je nadležan za sve krivične, prekršajne i građanske predmete, izuzev kada je zakonom propisano drugačije. Apelacioni sud ima nadležnost da odlučuje o:⁵⁰

- redovnim pravnim lijekovima izjavljenim na odluke Osnovnog suda i
- vanrednim pravnim lijekovima izjavljenim na pravosnažne sudske odluke.

Broj neriješenih predmeta na Apelacionom sudu Brčko distrikta BiH je povećan za devet posto u prvom polugodištu 2009., u odnosu na isti period 2008. godine.⁵¹ Sud ima značajnijih problema sa starim predmetima na građanskom odjelu. Na Osnovnom sudu je broj neriješenih predmeta povećan za pet posto. Najveći porast neriješenih predmeta je zabilježen na parničnom i zemljišno-knjižnom referatu. Najveći broj neriješenih predmeta iniciran je 2008. i 2009. godine.⁵²

6. Uloga sudske vlasti u BiH

Mnogo je razloga zbog kojih se sudska vlast u BiH nalazi u specifičnom položaju. Ali se sa sigurnošću može reći da sudska vlast u BiH ne ostvaruje

⁴⁶ Član 131. stav. 1. Ustava Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske broj 3/92, 6/92, 8/92, 15/92 i 19/92.

⁴⁷ Osnovni sudovi se nalaze u sljedećim gradovima: Banja Luka, Prnjavor, Mrkonjić-Grad, Bosanski Novi, Prijedor, Bosanska Gradiška, Kotor-Varoš, Srebrenica, Zvornik, Bijeljina, Derventa, Doboju, Teslić, Modriča, Foča, Trebinje, Višegrad, Vlasenica i Sokolac. Preuzeto: A. Katica, B. Sertić i S. Ahatović-Lihić, Vodič kroz pravosuđe BiH, Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH, april 2007, 3-4.

⁴⁸ Član 1. stav 1. Statuta Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

⁴⁹ Član 2. Zakona o sudovima Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, Aneks V.

⁵⁰ Član 22. stav. 1. Zakona o sudovima Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, Aneks V.

⁵¹ Preuzeto: Izvješće o radu sudova siječanj-lipanj 2009. godine, Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine, 13.

⁵² *Ibid.*

svoju ulogu efikasno i kvalitetno. Mnogo je razloga za to: dugotrajnost sudskih postupaka, veliki broj neriješenih slučajeva, nedovoljan broj sudaca, slabo plaćene sudije, korupcija, slab nivo kompjuterizacije, slaba komunikacija između medija i sudstva, rijetko pokretanje disciplinskih postupaka protiv sudija i tužilaca. Nepostojanje vrhovnog suda na nivou država, koji bi ujednačavao sudsku praksu redovnih sudova i obezbijedio ravnopravnost svih građana pred zakonom, je još jedan razlog zbog kojeg sudska vlast u BiH svoju uloge ne ostvaruje dobro.

Sudski sistem BiH opterećen je velikim brojem neriješenih predmeta i to je važan problem koji je potrebno riješiti. Zaostali predmeti i odugovlačenje u postupku dovode do gubitka povjerenja korisnika sudskog sistema, jer se čini da je pravda nedostupna. Ovakvo stanje utječe negativno čak i na sudije.⁵³ Glavni razlozi odugovlačenja sudskih postupaka su korupcija, neefikasna praksa u rukovođenju sudom⁵⁴, neadekvatni propisi i manjak stručnih sudaca. Premda je u protekloj godini zabilježen pozitivan trend kvaliteta i kvantiteta rada, pa tako i u smanjivanju neriješenih predmeta, ipak radi se oko dva miliona (uglavnom komunalnih) neriješenih starih predmeta u cijeloj BiH. Rješavanje zaostalih predmeta gorući je problem pravosudnih institucija u BiH. Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH i Ministarstvo pravde BiH usvojili su akcioni plan u cilju smanjenja broja zaostalih predmeta u sudovima.⁵⁵

Kao posljedica stalnog priliva novih predmeta i zaostataka neriješenih predmeta pojavljuje se problem nedovoljnog broja sudija. Osim broja sudija, problem je i način njihovog izbora, obuka koju prolaze i nedostatak stalnih oblika obuke, recimo iz oblasti etike. U nekim državama obavlja se periodična evaulacija rada sudija kako bi se ocijenila njihova stručnost i kako bi im se pomoglo u daljoj edukaciji. Sve ovo doprinosi razvoju stručnog i etičkog sudstva koje je temelj pravne države.

BiH je najkorumpiranija država u regionu, jer se, prema Indeksu percepcije korupcije koji istražuje Transparency International, nalazi na 92. mjestu sa indeksom 3,2. Situacija je alarmantna jer se korupcija uvukla u sve pore društva, pa i u sudstvo. Najveći problem je to što korupcija u sudstvu postoji, a nema konkretnih prijava. Drugi problem je nedostatak unutrašnje kontrole, tj. ona postoji ali je sastavljena od istih članova koji obrađuju predmete.⁵⁶

⁵³ Više o tome: Odgovorno samoupravljanje je odlika nezavisnog i odgovornog pravosuđa, <http://www.hjpc.ba/pr/preleases/1/?cid=3447,2,1>, 20. novembar 2009.

⁵⁴ Praksa rukovođenja u sudovima će postati efikasnija uz planiranje, komunikaciju, upravljanje ljudskim i finansijskim resursima, inovacije, motivacije i delegiranje. Rezultat stvaranja praksi u rukovođenju sudom omogućava strankama brz i efikasan pristup pravdi.

⁵⁵ Preuzeto: Kantonalni sud Novi Travnik, Rješavanje starih, zaostalih predmeta, http://www.ksudnt.ba/Pres/Pres_29.04.08.doc, 20. novembar 2009.

⁵⁶ Preuzeto: Korupcija hara BH pravosuđem, <http://www.studio88.ba/bh/36/bih/11170/>, 20. novembar 2009.

Korupcija u sudstvu onemogućava procesuiranje kriminala i sprječava pristup pravdi, te onemogućava zaštitu ljudskih prava. "Jednak tretman pred zakonom temelj je demokratskih društava". Kada su sudovi "korumpirani ili pod političkim utjecajem, pravda ostaje nezadovoljena, a građani trpe posljedice", kazala je predsjedavajuća Transparency Internationala Huguette Labelle na konferenciji za novinare u Londonu.

Na efikasnost u vršenju sudske vlasti utječe i loša komunikacija između medija i pravosuđa. Neophodno je uspostavljanje ravnoteže između potrebe javnosti za određenim informacijama i osiguranja regularnosti sudskog postupka. Predsjednik Visokog sudskog i tužilačkog vijeća BiH Milorad Novković je rekao: „...postoji i blago nerazumijevanje između medija i pravosudnih institucija, pa se često ovaj odnos vidi kao ambivalentan. Naime, ono što se vrlo često zaboravlja u odnosima između medija i pravosuđa, kada je u pitanju transparentnost rada pravosudnih institucija, jeste da je funkcija i medija i ovih institucija približno ista a to je objektivno, tačno i pravovremeno izvještavanje javnosti, odnosno građana.“⁵⁷

Pokretanje disciplinskih postupaka protiv sudija i tužilaca doprinosi odgovornosti i transparentnosti, te osnova su za sticanje povjerenja javnosti u sudski sistem. Pokretanje disciplinskih postupaka potvrđuje javnosti da i sudije imaju odgovornost ponašanja u skladu sa visokim standardima i da se nedolično ponašanje neće tolerirati. Da bi se češće pokretali disciplinski postupci (kada je to potrebno), javnost treba da bude informirana o ulozi sudije. Javnost mora biti informirana o standardima koji se očekuju od sudije. Kada je javnost bolje informirana o mjerama za osiguranje odgovornosti, imat će više povjerenja u pravosudne institucije.

Potpuno je jedinstveno rješenje u komparativnoj ustavnosti, prema kome je sudska vlast na nivou BiH svedena na Ustavni sud BiH. Taj sud ima i dio nadležnosti karakterističan za vrhovne sudske instance u nekim složenim državama ali, ipak, nije vrhovni sud jedne države. Ustavni sudovi se obično ne svrstavaju u sudsku vlast, jer ne rješavaju klasične pravne sporove nego su nadležni za kontrolu ustavnosti i zakonitosti. U BiH je neophodno uspostaviti sudski sistem koji se završava Vrhovnim sudom BiH. Profesor ustavnog prava Kasim Trnka je rekao: „Bilo bi izuzetno korisno da vrhovni sud postoji. Postoji jedan supstitut koji donekle nadomještuje nedostatak vrhovnog suda, a to je takozvana apelaciona jurisdikcija Ustavnog suda BiH. Znači, kada su u pitanju zaštita ljudskih prava i sloboda, ako sudovi u entitetima donesu konačnu odluku i građanin se, ukoliko je nezadovoljan tom odlukom, može obratiti Ustavnom sudu BiH i on je do sada u velikom broju

⁵⁷ Preuzeto: Regionalna konferencija: Transparentnost pravosuđa i odgovornost medija, <http://www.hjpc.ba/pr/preleases/1/?cid=4434,2,1>, 20. novembar 2009.

slučajeva radio na zaštiti pojedinačnih prava i doprinosio ujednačavanju sudske prakse. Ali, nažalost, to ne pokriva cjelokupan odnos pravosuđa, kao što su građanski odnosi, privredni odnosi... Za to bi trebao postojati vrhovni sud, kakav imaju i druge zemlje i koji bi imao zadaću da ujednačava sudsku praksu na teritoriji cijele BiH i izjednačavanju svih građana u ovoj zemlji.⁵⁸

Zaključak

Uloga sudske vlasti ostvaruje se u Bosni i Hercegovini u skladu sa uvjetima koji odražavaju kompleksnu strukturu zemlje. Funkcioniranje sudske vlasti je, općenito, krenulo pozitivnim smjerom: uspostavljen je Sud Bosne i Hercegovine, Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, Pravobranilaštvo Bosne i Hercegovine i Visoko sudsko i tužilačko vijeće; izvršena je reorganizacija sudova za prekršaje (umjesto prekršajnih sudova osnivaju se prekršajna odijeljenja u svakom općinskom i osnovnom sudu) i uveden novi sistem naplate novčanih kazni, ali postoje određene prepreke koje koče taj razvoj. Te prepreke odnose se na četiri paralelna i odvojena sudska sistema i to: na državnom nivou, na nivou Republike Srpske, Federacije Bosne i Hercegovine i Brčko distrikta, kao i međusobnu koliziju zakona, i nepostojanje vrhovnog suda na nivou države. U Bosni i Hercegovini je neophodno uspostaviti sudski sistem koji se završava Vrhovnim sudom Bosne i Hercegovine. Bilo bi realno da imamo Vrhovni sud Bosne i Hercegovine umjesto sadašnjeg Tužilaštva i Suda Bosne i Hercegovine. Ustavni Sud prečesto ulazi u utvrđivanje činjenica i primjenu prava u odlukama redovnih sudova i time na sebe preuzima ulogu nepostojećeg vrhovnog suda Bosne i Hercegovine. Za to bi trebao postojati vrhovni sud, kakav imaju i druge zemlje koji će obezbijediti harmonizaciju sudske prakse i primjenu jedinstvenih standarda na prostoru Bosne i Hercegovine.

Prema izvještaju Evropske komisije o napretku Bosne i Hercegovine za period od oktobra 2008. godine do septembra 2009. godine, u Bosni i Hercegovini je postignut ograničen (mali) napredak ili, čak, uopće nema napretka. U ovom izvještaju naglašava se potreba nastavka aktivnosti vezanih za ustavne promjene, poboljšanje funkcioniranja vlasti na državnom nivou, kako izvršne tako i sudske. Da bi Bosna i Hercegovina postala dio Evropske unije, potrebno je usaglasiti domaće zakonodavstvo sa evropskim konvencijama, a to znači nastaviti sa započetim reformama iz oblasti sudstva. Međutim, nije dovoljno samo donijeti propise, potrebno ih je i primjenjivati. Reforma sudskog sistema podrazumijeva cijeli niz koordiniranih aktivnosti i mjera u svim dijelovima društva i od svih organa vlasti i građana.

⁵⁸ Cit. K. Trnka, Država BiH titular ukupne državne imovine, <http://www.svevijesti.ba>, 18. januar 2010.

Prema funkcionalnoj analizi sektora pravosuđa u Bosni i Hercegovini koju je provela Evropska komisija, Bosna i Hercegovina je država koja u velikoj mjeri slijedi obrazac koji je zajednički za mnoge manje zemlje, tako što ima sudski sistem na tri nivoa u kojem se najniži sudovi bave svim predmetima, osim onih najtežih. Moglo bi se razmotriti usklađivanje nadležnosti sudova Brčko distrikta Bosne i Hercegovine sa nadležnostima sudova entiteta, iako - zbog toga što je mjesna nadležnost dva suda u Brčko distriktu identična - ovdje ne važi argument osiguranja nezavisnosti u korist prenošenja teških predmeta u nadležnost višeg suda. Ono što bi još bilo poželjno za napredak sudskog sistema je stvaranje jedinstvenog sudskog sistema za cijelu Bosnu i Hercegovinu radi ujednačene primjene prava i održavanja pravnog sistema, a to bi značilo ukidanje entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, što ukazuje na potrebu izmjene Ustava Bosne i Hercegovine. Ovom izmjenom Ustava ukinule bi se i sve ostale prepreke kako bi Bosna i Hercegovina bila demokratska i pravna država.

Da bi Bosna i Hercegovina ušla u Evropsku uniju kao jedinstveno ekonomsko i pravno područje, na kojem je izvršena standardizacija i harmonizacija prava i obezbijedena sigurnost njenih građana - ona mora postati adekvatna ustavna i pravna država. A da bi se to postiglo mora se naglasiti važnost nezavisne uloge sudske vlasti u borbi protiv korupcije, finansiranja sudova i saradnje sudova pri procesuiranju ratnih zločina. Bosna i Hercegovina neće postati pravna država dok ne implementira sve zahtjeve Međunarodne zajednice. Moraju se nametnuti stroga pravila da bi sudska vlast izvršavala svoju ulogu na efikasan način. Reforma bi trebala otkloniti neefikasnu i nekvalitetnu sudsku vlast, a kakav će biti njen konačan učinak zavisi od istinske sigurnosti i povjerenja građana u državu i sve njene funkcije.

Izvori i literatura

1. A. Katica, B. Sertić i S. Ahatović-Lihić, Vodič kroz pravosuđe BiH, Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH, april 2007;
2. B. Marić, „Reforma sudske vlasti u RS-u“, Anali Pravnog fakulteta u Beogradu 2002, Vol.50, No. 1-2;
3. K. Trnka, Ustavno pravo, Fakultet za javnu upravu, Sarajevo 2006;
4. N. Visković, Država i pravo, Studentska štamparija Univerziteta, Sarajevo 199
5. Rječnik pravnih riječi i izraza, Nomos, Beograd 2000;
6. S. Omanović, F. subjektivnih Otajagić, Jurisdikciona zaštita javnih i privatnih prava, Bemust, Sarajevo 2007;
7. Statut Brčko distrikta Bosne i Hercegovine iz 2000.;
8. Ustav Bosne i Hercegovine iz 1995.;
9. Ustav Federacije Bosne i Hercegovine, Službene novine Federacije BiH, broj 1/94, 13/97, 16/02, 22/02, 52/02, 18/03, 63/03, 9/04, 20/04, 33/04, 71/05 ;
10. Ustav Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, broj 3/92, 6/92, 8/92, 15/92 i 19/92.;
11. V. Stanovčić, „Osnovni ciljevi i pravci promjena našeg pravnog sistema“, Pravni informator, broj 7-8, godina IV, stručno-informativni časopis za savremene pravnike, Beograd – jun/jul 2001;
12. Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH, Godišnji izvještaj za 2006. godinu;
13. Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH, Godišnji izvještaj za 2007. godine;
14. Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH, Izvješće o radu sudova siječanj-lipanj 2009. godine;
15. Zakon o sudovima Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, Aneks V.;
16. Zakon o sudovima Federacije BiH, Službene novine Federacije BiH, broj 38/05 i 22/06.,
17. Zakon o Tužilaštvu Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik BiH, broj 24/02, 3/03, 37/03, 42/03, 9/04, 35/04, 61/04.;
18. Zakona o sudovima Republike Srpske, „Službeni glasnik RS-a“ broj 111/04, 109/05, 37/06 i 17/08;

Internet

1. <http://www.sudbih.gov.ba/>,
2. <http://www.europa.ba/files/docs/publications/bh/FunkcPreg/Pregledpravosudja.pdf>,
3. <http://www.hjpc.ba/pr/preleases/1/?cid=3447,2,1>,
4. <http://www.ksudnt.ba/Pres/Pres 29.04.08.doc>,
5. <http://www.studio88.ba/bh/36/bih/11170/>,
6. <http://www.hjpc.ba/pr/preleases/1/?cid=4434,2,1>,
7. <http://www.svevijesti.ba>.

Maša Alijević

ROLE OF JUDICIAL AUTHORITIES IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

SUMMARY

Primary role of judicial authorities, is that in the name of the state, trace the subjects that have hurt legal norms, as well as to resolve various (property, criminal, family, administrative...) legal disputes between entities and determine penalties against offenders of legal norms. Judicial authority in Bosnia and Herzegovina is not fulfilling its role efficiently and well. There are many reasons for this: longevity of court proceedings, a large number of pending cases, an insufficient number of judges, poorly paid judges, corruption, low level of computerization, poor communication between the media and the judiciary, rarely initiate disciplinary proceedings against judges and prosecutors. There is statistical data on the number of pending cases in various courts, which only confirms the ineffectiveness of the judicial authorities in Bosnia and Herzegovina. In order for Bosnia and Herzegovina to become part of the European union, it is necessary to make harmonization of regulations with European standards, which means to continue with the reforms initiated in the field of justice.

Key words: principles of judicial authorities, judicial system, competence of the courts, independence and autonomy of the judges.